

PAŹDZIERNIK 2025 | NUMER 9

JEDYNECZKA

Kwartalnik Szkoły Podstawowej nr 1 w Kielcach

Bezpieczne Ferie Zimowe

Karnawał w Polsce i na świecie

Jedyneczka Numer 9

Styczeń 2025

Opiekunowe

Iwona Młynarczyk-Halicka

Albert Lewandowski

Bezpieczne Ferie

1. Nie wchodź na zamrożone zbiorniki wodne – służby co roku ostrzegają, że nigdy nie możemy mówić o bezpiecznym lodzie. Tym bardziej, że lód nie wszędzie jest tej samej grubości – na środku jeziora jest cieńszy niż przy brzegach. Do jazdy na łyżwach nadają się wyłącznie sztuczne zbiorniki.
2. Nie zjeżdżaj na sankach w pobliżu dróg i zbiorników wodnych.
3. Nie przebiegaj przez ulicę, a po zapadnięciu zmroku zawsze miej przy sobie odblask – dzięki temu będziesz widoczny na drodze.
4. Nie strącaj sopli zwisających z dachów lub drzew. Spadający sopel może stanowić poważne zagrożenie dla zdrowia, a nawet życia.
5. Stosuj się do zakazów i nakazów opiekunów – to bardzo ważne. Nie znikaj niespodziewanie z oczu rodzicom lub opiekunom, a jeżeli planujesz pójść do sklepu lub toalety, zgłoś taką potrzebę opiekunowi.

Karnawał - skąd pochodzi

Karnawał to czas spotkań z przyjaciółmi, bali i przebieranych zabaw. Firmy organizują imprezy integracyjne, znajomi wyciągają nas do klubów i pubów, a biura turystyczne oferują wycieczki w rytmach samby. Czy zastanawialiście się, skąd wzięła się tradycja i nazwa karnawału?

Nazwa „karnawał” wywodzi się od włoskiego „carnevale”, z łaciny: „carnem levāre” („mięso usuwać”). W Polsce ten czas nazywany był dawniej „zapustami” lub „mięso-pustem”. Pożegnanie się z jedzeniem mięsa przed wielkim postem wymagało odpowiedniej oprawy w postaci muzyki i zabawy.

Karnawał wywodzi się z kultów agrarnych i kultów płodności. Dawno temu utrzymywało się przekonanie, że im wyższe będą skoki podczas karnawału, tym wyżej urosnie zboże i obfitsze będą zbiory, stąd taniec będący jednym z głównych elementów zapustów.

Każdy kraj ma swoje tradycje i sposób obchodzenia karnawału. W Polsce rozpoczął się on 6 stycznia i potrwa do 25 lutego.

Ostatni tydzień karnawału w Polsce zaczyna Tłusty Czwartek, wypadający 20 lutego, a kończy Środa Popielcowa.

Karnawałowe tradycje na świecie

Karnawał znany w obecnej formie ma swoje początki we Włoszech drugiej połowy X wieku, a pierwszą informację o nim odnajdziemy w dokumencie doży Wenecji Vitale Faliero z 1094 roku.

Ówczesna zabawa miała na celu między innymi zatarcie podziałów społecznych oraz religijnych poprzez anonimowość jaką zapewniały noszone w tym czasie maski oraz kostiumy. Był to także czas bezkarności w drwieniu z władzy i duchowieństwa, okres wyzwolenia z obyczajów i obowiązków oraz czas ciągłej zabawy.

Każdy kraj posiada własne tradycje związane z Karnawałem, poznajcie najciekawsze z nich.

Karnawał w Rio de Janeiro

Rio słynie z hucznego obchodzenia karnawału, do którego przygotowania trwają przez cały rok. Miasto słonecznej samby obchodzi karnawał przez pięć dni i nocy bez nawet najkrótszej przerwy w zabawie. Szkoły samby rywalizują ze sobą przygotowując kolorowe parady, które na ten czas przejmują główne ulice miasta. Jest to największy karnawał na świecie, dodatkowo wpisany do Księgi Rekordów Guinnessa – w 2014 roku na ulicach Rio bawiło się 5 mln osób.

Karnawał Carnevale di Venezia, Wenecja

To chyba najbardziej rozpoznawalny i atrakcyjny turystycznie karnawał w Europie. Znany jest przede wszystkim z pięknych masek, które przywdziewają jego uczestnicy.

Zabawa rozpoczyna się „lotem anioła”, podczas którego akrobata unosi się na stalowych linach nad Placem św. Marka. Następnie odbywa się pełen barwnych masek pochód przez miasto zapraszający do zabawy odbywającej się na wszystkich ulicach i uliczkach miasta.

Fastelavn – duńska wersja zabawy

Symbolem karnawału w Danii jest „kocia beczka”. Jest to ozdobiona wizerunkami kotów beczka wypełniona słodkościami. Beczka jest zawieszana na drzewie, a zadaniem dzieci jest uderzanie w nią kijem. Celem jest rozbicie beczki, tak aby wysypały się cenne słodycze. Zwycięzca otrzymuje tytuł kociego króla.

Zimowy karnawał w Kanadzie

W Kanadzie nie spotkacie się z huczną zabawą taneczną w kolorowych strojach. Możecie za to się wybrać na karnawałowe igrzyska. W Quebecu możecie podziwiać piękne lodowe rzeźby, wziąć udział w wyścigu psich zaprzęgów lub w paradzie.

Jak urządzić pogrzeb sardynce – karnawał w Hiszpanii

Teneryfa słynie z hucznych parad, pokazów grup tanecznych i koncertów, które odbywają się podczas karnawału. Zwyczaj hucznego obchodzenia karnawału wywodzi się z greckich Dionizji. Na początku pogański festiwal był szczególnie popularny w Madrycie, gdzie świętowano nad brzegiem rzeki Manzanares. Charakterystycznym dla hiszpańskiej tradycji jest obrzęd praktykowany w Środę Popielcową, zwany pogrzebem sardynki. Podczas wielkiej parady papierowa kukła ryby jest niesiona w procesji żałobnej, aby na koniec zostać wrzucona do oceanu. Jest to znak odrodzenia się ludzi do nowego życia. Wielkiej sardynce bardzo często towarzyszą żałobnicy, przyjaciółki oraz rodzina wielkiej sardynki. Ubrani na czarno przebierańcy zawodzą smutno, ale często trudno im przy tym ukryć, że świetnie się bawią.

Nowoorleański Mardi Gras

Nowy Orlean słynie z hucznego obchodzenia ostatków. Ulice miasta wypełniają się różnorodnymi paradami, a uczestnicy otrzymują koraliki w kolorach fioletu, zieleni i żółci. Mieszkańcy zakładają śmieszne maski i bawią się do rana, rozstawiają namioty i grille. Z okazji karnawału przyrządzane jest nawet specjalne ciasto King Cake, które kryje w sobie figurkę. Osoba, która na nią trafi, zobowiązana jest zorganizować kolejną imprezę.

Niemiecki Fasching

Najwcześniej karnawał rozpoczynają mieszkańcy północnej Nadrenii Westfalii, którzy 11 listopada o godzinie 11.00 rozpoczynają tzw. „piątą porę roku”. W zapustny poniedziałek bawi się tam nawet do miliona osób. W tym dniu na ulicach pojawiają się liczne parady, których uczestnicy rozrzucają z platform słodycze. Ciekawostką jest, że w ostatni czwartek karnawału kobiety obcinają nożycami krawaty mężczyzn przejmując symbolicznie władzę. Nie szczędzą także urzędników, po obcięciu im krawatów kobiety przejmują władzę nad całym miastem!

Kwiecisty karnawał we Francji

W tym kraju również spotkamy kolorowe parady wypełnione muzyką, ale Francuzi cieszą się także pełnym zapachem obyczajem. Przejeżdżające przez ulice Nicei platformy ozdobione są kwiatami, a uczestnicy parady obrzucają się gałązkami mimozy, liliami, gerberami i różami. Do organizacji tego wydarzenia wykorzystywanych jest ok. sto tysięcy kwiatów.

Karnawał – zwyczaje w Polsce

Tradycje karnawałowe znane były również w Polsce, chociaż w trochę innej formie niż w Wenecji.

Do polskich zwyczajów zapustnych należy między innymi przebieranie się za zwierzęta. Wiejscy chłopcy zakładali na siebie zwierzęce skóry, specjalnie uszyte stroje przedstawiające zwierzęta lub przebierali się za kozaka, dziada i babę z dzieckiem, muzykanta czy sołtysa. W przebraniach oraz z kukłami przedstawiającymi sierotkę, kozę lub konia wędrowano po domach i zbierano „wykup”. Jeśli odwiedzony gospodarz nic nie dał wędrowcom, przetrzymywano go dopóki nie wykupił się w karczmie.

We wstępną środę niezamężne kobiety przypinały się do sań na miejsce koni i obwoziły po wsi skrzypka. Następnie zawoziły go do dworu, gdzie zostawały ugoszczone. Po tym odwoziły grajka do karczmy, aby go spalić lub powiesić. Oczywiście grajka nie zabijano, a jedynie obwiązywano lekko ramiona słomą i golono, udawano również że się go wiesza, ale ustawiano stołek tak, aby mógł się wydostać.

Wieczorem do karczmy wjeżdżał na koniu Zapust i obsypywał głowy komornic popiołem, po czym wyganiał je miotłą. Gospodyni na koniec zasypywała głowy popiołem i gasiła światło, kończąc w ten sposób zapusty i rozpoczynając Wielki Post.

Pod koniec karnawału odwiedzano sąsiadów, z którymi ucztowano, tańczono i śpiewano, a w ostatni dzień karnawału kobiety zbierały się w karczmie na tańce.

Wiele regionów Polski wraz z kończącym się karnawałem kultywowało tradycję niszczenia symboli zimy. Na ziemi krakowskiej w ostatki ścinano słomianą kukłę nazywaną Mięsopestem. Kobiety wykonywały obrzędowe tańce wysoko i rytmicznie podskakując „na wysoki len i konopie”.

Zapusty wiązały się z dużą ilością tłustych dań, tak jakby pełnymi półmiskami chciano zaspokoić głód przed zbliżającym się postem.

Dużą rolę w karnawale pełnił także alkohol. W Rzeczypospolitej powszechnie pito miód, a od XV wieku wódkę pędzoną z fermentowanego żyta, stoły wręcz uginały się od karafek z wódką i dzbanów miodu. Piła nie tylko szlachta, ale i dworzanie oraz mieszczanie, a zakrapiane alkoholem zabawy były doskonałą okazją do swatania par, które brały ślub podczas następnego karnawału.

Na Dworach i w wielkopańskich rezydencjach organizowano reduty, wielkie karnawałowe uczyty oraz wielogodzinne kuligi przy dźwiękach muzyki, kiedy to odwiedzano inne dwory, aby wspólnie pić, jeść i się bawić.

Wielu tradycjom hołduje wciąż nasza rodzima, góralska wersja karnawału. Dom Ludowy w Bukowinie Tatrzańskiej wypełnia się kapelami z obu stron Karpat, a pary próbują sił w konkursie tańca zbójnickiego. Odbywają także wyścigi kumoterek, czyli dwuosobowych sań i zawody w skjóringu – skrzyżowaniu jazdy na nartach i konnej.

Jak widzicie, dawniej karnawał w Polsce obchodzono znacznie huczniej niż dzisiaj.

Współcześnie również uczestniczymy w zabawach i przyjęciach. Bale maskowe pozostawiliśmy jednak w dużej mierze w domenie dzieci. Przedpostne objadanie się nie jest już tak popularne – no może poza tłustym czwartkiem, o którym nikomu nie trzeba przypominać.